

Ценни са и спомените на Георги Тулешков за братя и сестрата на Петко Славейков, за интересния образ на Марин Бамбарата — приятел на Капитан Никола и пакостник за турците. За тях досега не се знаеше почти нищо. А всеки факт, свързан със семейството на Петко Славейков, представлява за изследователя извънреден интерес. Всички тия, богати с непосредствени впечатления спомени, ни дават жива представа за духът и средата, в които израстват и живеят двама от най-интересните български писатели Петко и Пенчо Славейкови.

МАЙКАТА НА ПЕНЧО — ИРИНА СЛАВЕЙКОВА

Екатерина Карavelова

При първото ми посещение на Славейковия дом пред мене се изправи една ниска на ръст, пълна жена, много спретната, с кръгло лице, силно прошарени коси, ниско чело. Строги кафяви очи ме загледаха, от малките уста се отронваха къси изречения. Тя не бе словоохотлива. Когато при първото отиване у Славейкови запитах Петко: „Каква е баба Славейкова?“ Той отговори само: „Добра българка“.

„Добрата българка“, жената на дядо Славейкова, малцина познаваха, още по-малко си даваха труд да разберат, какво се крие зад нейната затвореност и мълчание. Редко съм срещала работлива жена като нея. Утрото бе посветено на готвение, че Славейкови, начело с дедо, обичаха да си похапнат и си похапваха юнашки. По-вкусни госби, приготвени от майка Ирина и моята собствена майка, никога, нигде не съм яла в живота си. А била съм на богати трапези с най-изискани блюда, но нищо не ми се е услаждало като приготвеното от двете майки. Хеле, баниците! В „Кървава песен“ Пенчовия старец Дивисил — по образ реч и мироглед поразително наумява дедо Славейкова, а баницата на гощавката в чест на Войводата е копирана от izdelieto на майка Ирина, че тя бе безподобна майсторица. . .

В София семейството на Славейкови замени моето в Русе. За учудване на всички аз можах да спечеля сърцето на майка Ирина, а то бе тесно, затворено, държеше под седем ключа всички горчивини, изживени през скитническите години на даскал Петко, когато тя в родния си град Тревна е трябвало сама да се справя с рояк деца (пет момчета и две момичета) все палавци, да полага грижи за храната, облеклото и учението им. Вродената ѝ гордост не ѝ допускала да се обърне за помощ даже към баща си, който е бил заможен човек. Той ѝ доставял всеки месец само брашно. Можела ли тя да накърни честта на мъжа си?! Хората да узнаят, че той не полага грижи за семейството си! Благодарение (че) сандъците са били пълни с платна, черги, разни тъкани работи (дар от моминството ѝ), с които е смогвала да посрещне нуждите покрай обличането на немирниците. Във всички майчини грижи голям дял е вземала най-голямата дъщеря Донка, която сама прекарала сурово детство и страдала за по-малките си братя от често прилагания „дървен Господ“. Пенчо с присъщата нему откровеност, като говори за двегодишното учение в Тревна при даскал Витанова и стария зографин Генчо, спомняйки си за боя на първия и благостта на втория, от когото бил получил първите си познания по френски изповедваше: „бягахме от училището. . . да крадем по градините где ябълки, где картофи, да се къпем в реката, вечерта ще ядем бой на сирмия. . . И сутринта пак това“. . .

Братът Христо е бил признат „войвода“ на палавците. Та как тая майка да се справи без „дървен Господ“. Донка, като орлица се е застъпвала за тях и ги е закриляла с всичката своя сестрина нежност и топлина, от която сама е била лишена през цялото си детинство

и през по-късни години. Тя дори си вътълпила, че не е родна дъщеря и същинска сестра на братята си и малката сестричка Пенка, нейна любимка кажи-речи от нея отгледана при по-мекки условия.

Да, строга до суровост е била майка Ирина, защото такава е била нашата действителност под черното робство, па и под лъчите през първите години на постигнатата жадувана свобода. По-късно Донка схванала спотаените мъки и терзания на майчиното сърдце, бе станала всепредана помощница на майка си и наследи напълно нейната работливост, съдържаност, твърдост, но омекопени в обноските към по-малките от нея.

Непреклонна бе майка Ирина. Дошло до ушите ѝ, че Христо, — на служба в Кюстендил — щел да се жени за една вдовица със син. Без много приказки, тя се стегна, замина за там и му изрекла своето „вето“. Той не я послуша. Ожени се за избранницата си, създаде дом. Милана му беше много добра другарка, увеличи имотното му състояние, като умееше да ограничаваше широката разпиляност на Христо, който в много отношения най-много приличаше на баща си. Баба Славейковица остана до края на живота си непоколебима, непримирима. Снаха ѝ Милана не прескочи прага на къщата ѝ и на погребението ѝ присъствували само Христо, Вера и Пена.

А от Христо Славейковия род: четири момичета (Вера, Пенка, Надежда и Люба — всички задомиени) и две момчета Петко и Стоян, достойно носят славното име на дядо си. Най-чудното в случая, че те — децата на Христо запазват не само външните черти на дядо и баба, но са унаследили и техните характеристики и духовни черти.

Иван и Донка беха бездетни. Рачо остана неженен. Пенка починала млада. Донка осиновил дъщеря ѝ.

Ожени се Иван, стария син, за Тодорка Радионова от видно семейство в Белград. Те се настаняха в новопостроената къща по-близу до улицата, в същия двор, гдето в старата къща живееха старите. Отношенията със снахата беха добри, но никак официални. Редко минаваше ден да не се видим със Славейкови. Аз бях приятелка и с Тодорка. Един след обед минах у старите и ги заварих на кафе, майка Ирина веднага поръча и на мене. Седим, бъбрим. Зададе се Тодорка. Славейковица се развълнува мигом да се приберат останалите от обета чинии, чаши, да се обтегне покривката на масата.

Аз се преструвам на обидена, че никак не ме зачитат, че хич не се докарват за мене. На устата на майка Ирина цъфна хубавата усмивка.

— Ти си наша!

— И таз добра. Че Тодорка е жена на сина ти — значи твоя дъщеря!

— Хайде, хайде. . .

Много обичах, когато след обедната почивка дядо си пишеше в стаята, а ние заобиколили майка Ирина, седнала на миндеря в Рачевата стая — нещо шие, плете или кърпи, а ние слушахме закачките на Рачо. Той я запитва:

— А бе, мамо, защо ни биеше толкова? Дадеш ни голям комат хляб с една маслина отгоре. Изядем мигом маслината, молим за друга — заиграва пръчката!

Всички се смеят. А по лицето на майката мине сенка. Донка сгълчава брата. Тя е знаела оскъдницата в къщата от онова време.

През 80—81—82—83 години виждала съм строгото лице на майка Ирина спокойно, разведрено. Тогава срещу празници в разни къщи се изграждаха скромни гощавки. Майка Ирина дохождаше само у дома. За мене бе истинска радост и удоволствие кога дедо я хванеше за ръка и поведеше.